

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЦИЗМІВ-ДЕРИВАТИВ У СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Розглядається питання однієї з структурних категорій англомовних запозичень у сучасній французькій мові, а саме англіцизмів-дериватів або дериваційних утворень. Наводяться приклади та характеристики англіцизмів-дериватів різних частин мови, виявлених у текстах сучасного французького медіа-дискурсу. Особлива увага приділяється англіцизмам зі змінним функціональним значенням.

Ключові слова: англомовні запозичення, англіцизми, деривати, дериваційні утворення, сучасна французька мова, неологія.

Запозичення лексичних одиниць з англійської мови є характерною особливістю сучасного етапу розвитку французької мови. Запозичені лексеми різняться за своєю формою, структурою, а також функціями, які вони виконують у комунікативному акті. Таким чином, для глибшого розуміння процесу запозичення з англійської мови **актуальним** стає дослідження кожного з аспектів цього процесу, у тому числі і структурних особливостей новітніх англіцизмів. **Мета** розвідки полягає у встановленні структурних особливостей англіцизмів-дериватів у сучасній французькій мові. **Об'єктом** виступають дериваційні утворення англомовного походження у французькому медіа-дискурсі, **предметом** – особливості дериваційних утворень англійського походження різних граматичних категорій. **Матеріалом** розвідки послужили сучасні публіцистичні видання Франції.

Англіцизми-деривати або дериваційні утворення – це лексичні одиниці іншомовного походження, які були утворені на основі прямого запозичення з англійської мови за допомогою додавання афіксів мови-реципієнта. Ця категорія англіцизмів дуже продуктивна, а крім того, свідчить про процес адаптації запозиченого слова у французькій мові. Слід зазначити, що запозичення-дериваційні утворення розглядаються деякими лінгвістами як псевдоангліцизми [2; 3]. Ми вважаємо, що їх ототожнення недоцільне, оскільки псевдоангліцизми мають англійську форму та французьке значення, а дериваційні утворення – це результати змін запозичених лексем за правилами французької мови.

Англіцизми-деривати поповнюють різні частини мови. Цікавим видається питання неології дієслів. Часто вони формуються на дериваційній основі запозиченого з англійської мови іменника, до якого додаються дієслівні суфікси французької мови. Наприклад:

buzzer від *buzz* (m): *D'un clic, on peut buzzer une vidéo, la signaler, la partager, l'ajouter à un blog ou à*

une playlist, faire remonter une info dans le flux, la twitter. Le philosophe compte ajouter à ce site très politique un portail littéraire, nourri des archives de La Règle du jeu ou de textes d'écrivains blogueurs (E № 3029, 63);

swinguer від *swing* (m): *Entre le romancier-éditeur, prince de Saint-Germain-des-Près, et le roi des «tubes», barde de Sarkozy, ça swingue à vie* (E № 3029, 64);

racketter від *racket* (m): *Selon une autre ONG, certains racketeraient les paysans, en exigeant une part de leur récolte* (NO № 2338, 47);

stresser від *stress* (m): *Notre lipo-président peut partir se reposer au Cap-Nègre sans stresser: la révolte sociale et la fronde syndicale ne viendront pas le déranger* (CH № 4631, 1);

bluffer від *bluff* (m): *Jean-François Beynel, le sous-directeur de l'administration pénitentiaire, est bluffé: «Ce film est bien documenté, et il apporte un regard neuf qui rompt avec un certain angélisme sur la prison. Au moins les gens vont comprendre nos problèmes»* (NO № 2338, 96).

М. Фейрі констатує, що у французькій мові мало слів, утворених за допомогою деривації від іменників, це такі утворення, як *matcher*, *mixer*, *interviewer* [1, с. 20].

Як свідчить опрацьований матеріал, новоутворені дієслова належать в основному до першої групи. Іноді дієслова утворюються за допомогою додавання більш складних суфіксів: *star+ifier*, *star+iser*, *média+t+iser*, *sponsor+iser*, *ganstér+iser*, *gadgétiser* (приклад М.Т. Заноли : [9, с. 33]).

Багатоскладовий суфікс з'являється, очевидно, через розбіжності у значеннях в англійській і французькій мовах. У всіх випадках, окрім *posteriser* і *sponsoriser*, дієслово з таким суфіксом означає *rendre X* (зробити якимось): *rendre star*, *rendre "médiatique"*, *rendre gangster*, *rendre gadget*.

Щодо дієслів *posteriser* і *sponsoriser*, то їх семантика відмінна через те, що в англійській мові слово *sponsor* – це і агент дії, і дієслово на позначення дії. У французькій мові всі дієслова мають закінчення, які змінюються при відмінюванні, тому, щоб позначити дію, лексема *sponsor* має набути ознак французького дієслова, що, власне, і відбувається при додаванні суфікса *iser*. Таким чином, запозичена лексема проходить адаптацію у французькій мові. З лексемою *poster* дещо інша ситуація, оскільки вона в англійській мові є дієсловом, а агент дії – це *posterer*, тому процес деривації був складнішим, ніж у випадку зі *sponsoriser*. Зауважимо, що дериваційне утворення *posteriser* не фігурує у словниках французької мови, але широко вживається журналістами у друкованій пресі.

Зазначимо принагідно, що не всі французькі

дослідники поділяють вище викладену думку стосовно дієслів. П. Треказ, наприклад, вважає, що ті дієслова, які утворені від запозичених з англійської мови іменників, є корінними елементами французької мови. За його теоретичною концепцією, все, що змінюється за правилами французької мови, стає її невід'ємною частиною. Науковець пояснює такий висновок тим, що у французькій мові існують багато інших дієслів, які є елементами імпорту та стали результатом прямої адаптації дієслова з мови-донора, як наприклад, *flipper* [8, с. 90].

Учений наголошує також, що трапляються випадки, коли дієслово-неологізм, утворене від запозиченого іменника, не відповідає ні морфологічно, ані семантично лексемі англійської мови: *lifter*, *racketter*, *squattériser*, *stariser* і т.д. Але більшість, серед яких *vamper* і *flirter*, існують в англійській мові [8, с. 91].

Поширені у французькій мові дериваційні неологізми на позначення агентів дії за допомогою суфіксів *-eur (m)*, *-euse (f)*, як-от:

blogueur, -euse від *blog (m)*: *D'un clic, on peut buzzer une vidéo, la signaler, la partager, l'ajouter à un blog ou à une playlist, faire remonter une info dans le flux, la twitter. Le philosophe compte ajouter à ce site très politique un portail littéraire, nourri des archives de La Règle du jeu ou de textes d'écrivains blogueurs* (E № 3029, 63);

kidnappeur, -euse від *kidnapping (m)*: *Ils co-écrivent "Regarde de mer" où elle joue une kidnapeuse psychopathe sur l'île d'Yeu, "Sitcom", "Sous le sable" et "Huit femmes"* (NO № 2323, 120);

manager, -euse від *manager (m)*: *Philippe Saint-André, nouveau manager du club varois après cinq années passées à Sale, a débarqué dans la rade avec dix recrues en provenance des clubs britanniques. Après le Bloodgate, l'hémorragie!* (NO № 2338, 101) тощо.

Іноді важко однозначно визначити, чи йдеться про новоутворене у французькій мові слово, що є дериватом від англійського запозичення, чи маємо насправді запозичення відповідного слова з англійської мови. Прикладом такого синкретичного новоутворення може служити слово *rappeur*. Для багатьох фахівців досі залишається незрозумілим, чи воно походить від англійського слова *rap*, чи від *rapper* зі зміною суфікса. З огляду на те, що в загальному вжитку переважає графіка цього слова як *rapper*, яка прийшла прямо з англійської мови, та з огляду на тенденцію запозичувати інші лексеми на позначення агентів дії з музичної сфери (*crooner*, *rocker*, *sampler*, *swinguer* та інші), можна зробити висновок, що така лексема є скоріше запозиченням зі зміненою на французький манер орфографією. Натомість, *rappeuse* – це дериваційне утворення або від *rap*, або від *rappeur*. Так само *intervieweur* є, беззаперечно, дериваційним утворенням від дієслова *interviewer*, яке вже давно існує у французькій мові. Можливо, що наявність англійського слова *interviewer* сприяло розвитку зазначеного дериваційного утворення, але, мабуть, воно б так само існувало і без цього

другого англійського впливу, адже є перше запозичення *interview*, яке й дало основу для інших дериваційних утворень. Те ж можна сказати і про слово *catcheur*, яке являє собою дериваційне утворення від французького слова *catch*, оскільки слово не мало в англійській мові того самого значення.

Аналогічні дериваційні процеси відбуваються також з прикметниками та прислівниками, напр.:

bluffant від дієслова *bluffer*: *Certes, l'effet de surprise du trublion anglais jusqu'au-boutiste est émoussé, mais son audace, frisant parfois l'inconscience (il va au Moyen Orient insulter Oussama ben Laden auprès d'un musulman intégriste...), demeure bluffante* (E № 3029, 78);

budgétaire від іменника *budget (m)*: *C'était folie, surtout, que d'avoir camouflé en réformes de structure des mesures inspirées uniquement par le souci d'économies budgétaires, telle la fameuse "mastérisation" de la formation des enseignants* (NO № 2323, 56);

médiatement від *média (m)*: *Enfin, il est le candidat évident des élites, ces CSP+ qui sans doute ne font pas l'élection mais qui garantissent, au moins médiatement, une présence sans laquelle le désir cède vite place à l'oubli* (NO № 2338, 36).

Значимо при цьому, що неологія прикметників і прислівників, що базується на англійських запозиченнях, не є таким розповсюдженим явищем, як неологія дієслів.

Л. Гільбер вважає явище деривації в лексиці іноземного походження дуже важливим критерієм у процесі лексичної інтеграції іноземних неологізмів. На його думку, коли іноземне слово слугує основою для деривації, що відповідає морфолого-синтаксичній системі французької мови, то це означає, що воно дійсно інтегрувалось у мову-реципієнт [4, с. 97]. Женев'єва Маршал доповнює це твердження думкою, що французька мова вживає добре інтегровані англіцизми для створення нових лексичних одиниць за допомогою деривації, композиції, семантичного розширення і навіть конверсії [6].

Незважаючи на твердження Н. К. В. Спенса про невпевненість прийняття суфікса **-ing** як французького, оскільки лексеми із закінченням **-ing** раніше запозичувались одразу зі словом частіше, ніж утворювались за допомогою додавання або заміщення цього суфікса [7, с. 189], але на сьогодні можна знайти багато французьких утворень із закінченням **-ing**, які є дериваційними утвореннями або від англійських слів, або від французьких (*brushing*, *lifting*, *peeling*, *squeezing*, *standing*, *travelling*, *zapping* тощо). Те саме відбувається із суфіксом **-man**, який можна зустріти і в англо-англійських утвореннях (несправжніх англіцизмах) *tennisman* і *recordman*, і в гібридних французько-англійських формах, як-от *météoman*, *perchman* і *brancheman*, які наводить у своєму дослідженні М.Т. Занола [9, с. 36]. Отже, категорія деривації досить широка й різноманітна, дериваційні

утворення можуть також бути включені в інші категорії (семантичні й синтаксичні відхилення тощо).

Окремим випадком деривації є підкатегорія **англіцизмів зі зміненим функціональним значення**. Це ще одна група запозичень, що охоплює слова, які належать до різних граматичних категорій у мові-донорі та мові-реципієнті (як це відбувається із синтаксичними відхиленнями), але такі лексеми ми виділяємо в окрему категорію через розширення первинного значення запозичення – феномен, який відбувається у французькій мові після потрапляння в мову і часто порівнюється з деривацією. До цієї категорії можна віднести такі композити, як *multi-média, audiovisuel, politiquement correct*, які існують в англійській мові лише як прикметники і значення яких розширюється, коли вони змінюють граматичну категорію, щоб стати іменниками у французькій мові, зберігаючи, все ж, свою прикметникову форму.

Цей тип запозичень рідко розглядається вченими окремо від дериваційних утворень, хоча лінгвісти визнають різницю між запозиченнями, які не змінюють граматичну категорію, та тими, які її змінюють. Феномен розширення функціонального значення в запозичень зустрічається частіше завдяки його статусу іноземного елемента, оскільки французька мова більш обмежена в модифікаційних процесах між граматичними категоріями. Відмінності від вищезазначених лексичних одиниць незначні. Тому більшість мовознавців навіть не обговорюють ці відмінності, хоча деякі дослідники, зокрема Сюзанна Анон, приділили даному питанню багато уваги [5, с. 126].

Таким чином, структурна категорія англіцизмів-дериватів досить чисельна у французькій мові. Англомовні лексеми цього типу належать до різних частин мов. Проте утворення іменників та дієслів від запозичених напряму англіцизмів-іменників – набагато більш поширене явище, ніж, наприклад, утворення прикметників та прислівників. Дериваційні процеси на основі лексики іншомовного походження є важливим фактором у процесі адаптації запозичень у мові-реципієнті, а тому вважаємо перспективним дослідження

англомовних дериваційних утворень саме в контексті інтеграції англіцизмів у сучасну французьку мову.

Література

1. Feyry M. L'Anglomanie dans les marques de fabrication et les raisons sociales françaises / M. Feyry // La Banque des mots. - 1973. - № 6. - P. 123-132.
2. George K. E. M. Anglicisms in Contemporary French / K. E. M. George // Modern Languages Journal. Linguistic aspects. - 1976. - № 51(1). - P. 63—68.
3. Grand Combe F. de. De l'anglomanie en français / F. de Grand Combe // Français moderne. — P. : CILF, 1954. — № 22. — P. 187—200.
4. Guilbert L. La créativité lexicale / Louis Guilbert. — Paris : Larousse, 1975. — 286 p.
5. Hanon S. Anglicismes en français contemporain: méthodes et problèmes / Suzanne Hanon. - Aarhus: Aarhus Universitet, Institut for Romansk Filologi, 1970. - 368 p.
6. Mareschal G. Étude typologique et comparative de l'anglicisation et des anglicismes dans quatre aires de la francophonie / Geneviève Mareschal // Actes du colloque sur les anglicismes et leur traitement lexicographique. - Ottawa : Université Laval, 1994. - P. 25-37.
7. Spence N.C.W. Qu'est-ce qu'un anglicisme? / N. C. W. Spence // Revue de linguistique romane 53. - 1989. - P. 323-334.
8. Trescases P. Le franglais vingt ans après / Paul Trescases. — Montréal : Guérin, 1982. — 150 p.
9. Zanola M. T. L'emprunt lexical anglais dans le français contemporain: analyse d'un corpus de press (1982-1989) / Marie Thérèse Zanola. — Brescia : La Scuola, 1991. — 198 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. **CH** : Le Canard Enchaîné, juillet 29, 2009. - № 4631. - 8 p.
2. **E** : L'Express, juillet 23-29, 2009. - № 3029. - 120 p.
3. **NO** : Le Nouvel Observateur, 14-20 mai, 2009. - № 2323. - 155 p.
4. **NO** : Le Nouvel Observateur, 27 août-2 septembre, 2009. - № 2338. - 139 p.

Рассматривается вопрос одной из структурных категорий англоязычных заимствований в современном французском языке, категории англицизмов-дериватов или деривационных образований. Приводятся примеры и характеристики англицизмов-дериватов разных частей речи, которые были выявлены в текстах современного французского медиадискурса. Особенное внимание уделяется англицизмам с изменённым функциональным значением.

Ключевые слова: англоязычные заимствования, англицизмы, дериваты, деривационные образования, современный французский язык, неология.

The article deals with one of the categories of English borrowings in the modern French, the category of Anglicisms-derivatives. The examples and characteristics of Anglicisms-derivatives belonging to different parts of speech that were found in the texts of modern French media discourse are given. A particular attention is paid to the Anglicisms that have changed their functional meaning.

Key words: English borrowings, anglicisms, derivatives, belonging to the parts of speech, the modern French, neology.